

ISLAMOFBIJA

CHRIS ALLEN, *Islamophobia*, Ashgate, London, 2010., 210 str.

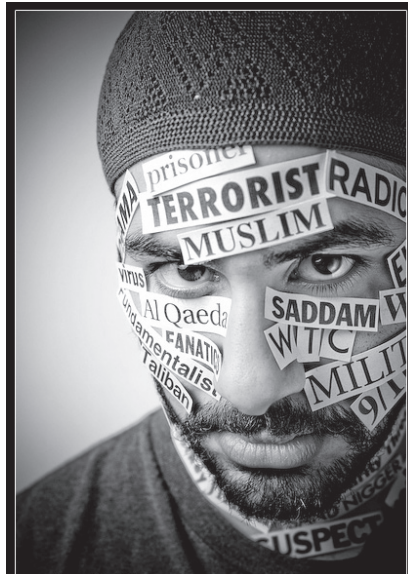
Termin islamofobija je u posljednje vrijeme, posebno nakon famoznog 11. septembra, ušao u opću upotrebu širom planete, pa i kod nas. Međutim, sam termin se različito i nekonzistentno definira, tako da ne postoji značenje oko kojeg bi svi bili saglasni. Brojni su pokazatelji koji sugeriraju da islamofobija sve više uzima maha i postaje društveno prihvatljivija, tako da postoji potreba za djelima koja razmatraju ovaj fenomen, njegove manifestacije i konsekvence. Jedno od takvih djela je i *Islamophobia* Chrisa Allena. Autor je britanski učenjak koji djeluje na Institutu primijenjenih društvenih studija (IASS) pri Univerzitetu Birmingham i urednik je *The Journal for Peace, Gender & Development Studies*.

Knjiga prati historijski razvoj islamofobije, utjecaj savremenih događanja na nju i nastoji da je pojmi na jedan širi način i smjesti u određeni kontekst. Govori o ulozi medija, o tome da li se islamofobija može razumjeti kao nastavak historijskog antimuslimanstva ili antiislamstva ili je u pitanju skroz moderan koncept. Pitanje islamofobije se razmatra iz domaće, regionalne i globalne perspektive.

Uvod se, između ostaloga, bavi porijekom samog termina islamofobija. Rašireno je uvjerenje da i pojam i neologizam potiču iz Britanije. Neki sugeriraju da je prvi put upotrijebljen u štampi 1991. godine u američkom časopisu *Insight*, dok neki sugeriraju da je prvi put upotrijebljen još 1925. godine u Francuskoj od strane Etienne Dineta i Slima Ben Ibrahima.

Ziauddin Sardar, pak, smatra da je izbijanje islamofobije samo oživljavanje historijskog neprijateljstva prema islamu i muslimanima.

Drugi dio je naslovljen sa *Historija u kontekstu*. U njemu je dat pregled historijskog naslijeđa sukobljavanja kroz različite periode, počevši od pojave islama i prvih polemičkih odgovora Ivana Damaščanina (Jahja Dimiški), krstaških/križarskih ratova, orijentalizma i kolonijalizma, pa sve do iranske revolucije, Rušdija, Wildersa, Huntingtonove teorije o sukobu civilizacija (u kojoj on, usput rečeno, upozorava da će Zapad biti najviše ugrožen ne samo od islamske civilizacije, što se ističe i stavlja u prvi plan, već i od kineske i indijske, što se zanemaruje), zaljevskog rata, Čečenije, Bosne... Za svaki period autor daje njegove osnovne značajke. Tako orijentalizam



islamsku civilizaciju vidi kao inferiornu i urođeno nazadnu, kolonijalni period je ispunjen nastojanjem da se islam reformira, pod čime se mislilo da se on sekularizira i da se tako potpomogne njegovo prirodno odumiranje. Po nekima je islamofobija savremeni fenomen i nezavisna je od ranijih historijskih manifestacija i konteksta. Historiju, veli autor, ne treba ni odbaciti niti bezrezervno uzeti kao dokaz kontinuiteta islamofobije.

U trećem dijelu autor se bavi tzv. *Runnymede izvještajem* (Runnymede Report). Runnymede Trust je think tank osnovan 1968. godine da bi se bavio pitanjima etniciteta i kulturne raznolikosti. Izvještaj je objavljen 1997. godine i ključan je za istraživanje fenomena i koncepta islamofobije. Cilj mu je bio da objasni fenomen i njegove konsekvence i predloži praktične mjere borbe protiv islamofobije koje će provoditi vlasti, obrazovni i pravni sistem, mediji, vjerske i druge zajednice. Neki kasniji izvještaji drugih organizacija govore i o zapadofobiji muslimana, odnosno o antizapadnim i antikršćanskim stereotipima među njima.

Četvrti dio, *Islamofobija u kontekstu*, govori o islamofobiji i njenim manifestacijama u Ujedinjenom kraljevstvu, pa se navode rezultati različitih istraživanja i stereotipi o muslimanima prisutni u javnosti. Autor potom govori o različitim oblicima diskursa, govora i djelovanja islamofobije u Evropi, o sličnostima i razlikama u manifestiranju i o općim trendovima.

Peti dio knjige, *Ka novoj teoriji i definiciji islamofobije*, bavi se odgovorom na pitanje šta je islamofobija i da li ona postoji, pokušajima da se ona negira, komparacijama i korelacijama, ulogom medija, te nastoji ustanoviti novu definiciju islamofobije. Postavlja pitanje da li je umjesto ter-

mina islamofobija potreban novi termin, jer je retorika usmjerena protiv ljudi, ne protiv religije (islama), pa je riječ o „antimuslimanstvu.“ Po njemu, islamofobija je izuzetno fluidna kategorija, stalno se interpretira i reinterpretira, oblikuje i preoblikuje. Parafrazirajmo dio ponuđene definicije: *Islamofobija je ideologija koja je po teoriji, funkciji i svrsi slična rasizmu i drugim sličnim fenomenima, koja održava i ponavlja negativne vrijednosne sudove o muslimanima i islamu u savremenim okvirima na slične načine na koje je to činjeno kroz historiju, mada ne nužno kao produžetak historijskih fenomena, koja za posljedicu ima utjecaj na društvenu akciju i interakciju, oblikuje i određuje razumijevanje, percepciju i stavove u društvenom konsenzusu koji konstruiraju mišljenje o muslimanima i islamu kao Drugome...* Ovako definirana islamofobija kao posljedice ima isključivost, predrasude i diskriminaciju protiv muslimana i islama u društvenoj, ekonomskoj i političkoj sferi, uključujući i nasilje.

Na kraju slijedi *Zaključak*, koji na osnovu svega izloženog konstatira da je islamofobija stvarna pojava, koju treba definirati i izučiti, kako bi se protiv nje efikasnije djelovalo.

Fenomen islamofobije i njegove konsekvence traže da se temeljito izuče i kod nas, jer je riječ o različitom kontekstu, tako da su i manifestacije i načini djelovanja na njegovom suzbijanju drugačiji.

Fikret PAŠANOVIĆ